

Այս համարում

Հայերեն բաժին

- 1- Որպեսզի համայնքի գործերը ավելի լավ ընթանան.....1
- 2- Լուրեր – Իրանահայ համայնք 2
- 3- Լուրեր – Իրան..... 4
- 4- Լուրեր – Հայաստան 4
- 5- Հասարակական.....8
- 6- Մարզական.....9

Սյունակների տղուքյան պատճարով
Հրաչյա Աճառյանը Պարսկաստանում

և

Հայ հին գրականություն
հոդվածների շարունակությունը կտպագրվի հաջորդ
համարում

Պարսկերեն բաժին

- 1- Լուրեր - Իրան, Հայաստան 1
- 2- Լուրեր - Միաջազգային 2

Շապիկի առաջին էջում՝

Չարենցի օր՝ Ռաֆֆի համալիրում – Թեհրան

Շապիկի վերջին էջում՝

Հայ լեռնագնացները Արարատի գագաթում

Համար 138, Նոյ.-Դեկտեմբեր, 2007թ.

No. 138, Nov.-December 2007

ماهنامه لویس - شماره ۱۳۸ آبان-آذر ۱۳۸۶

Որպեսզի համայնքի գործերը ավելի լավ ընթանան՝ պետք է ճանաչել եւ տեղյակ լինել երեւույթներին

Համայնքում տարբեր սրտցավ մարդիկ տարբեր առիթներով խոսում են համայնքի գործերի ընթացքի մասին: Մեծամասնությունը այն կարծիքին է, որ առաջարկներ շատ են տրվել, որոնք անգամներ արծարծվել են, սակայն ընթացք չեն ստացել: Ինչպե՞ս պետք է ընթացք տրվեն այդ սրտցավ մարդկանց առաջարկներին կամ մտքերին: Մեր համայնքի գործադիր մարմինը՝ Թեմական Խորհուրդն է, իսկ օրենսդիր մարմինը՝ Պատգամավորական Ժողովը: Այս ազգային մարմիններից է կախված առաջարկներին ընթացք տալ կամ չտալը և նրանք պատասխանատու են մեր ժողովրդի առջև:

Քանի օրինակներ բերենք եղած առաջարկներից, որոնք տարիներ է, որ արծարծվում են, բայց, դժբախտաբար, այսօրվա ՊԺ-ի դիվանը չի կարողանում սրանց մասին վերջնական որոշում տա, կամ ընթացքի մեջ դնի, կամ էլ՝ այն կողմ: Օրինակ՝

1- Տասնյակ տարիներ խոսվում է, որ մեր համայնքի կանոնադրությունը կարիք ունի վերանայելու և ժամանակակից դարձնելու, անգամներ խոսվել է և առաջարկվել է կանոնադրության վերանայման հանձնախումբ կյանքի կոչել, սակայն վերջը նշված մեր ընկերներին չի հաջողվել գործը ի մի բերել:

2- Արտագաղթի մասին սեմինար ունենալ: Այս առաջարկը թեև Սրբազան հոր կողմից էլ արծարծվել է, սակայն օրակարգ դարձնելու և ընթացք տալու որևէ միտում չկա:

3-Համայնքի մշակութային կյանքին վերահասու լինել: Առաջարկ կար որոշ դպրոցներ կամ կալվածներ, որոնք դատարկվել են աշակերտությունից, վերածել մշակութային տների: Մշակութային մարմնի աշխուժացնելու մասին անգամներ խոսվել է:

4-Համայնքի կալվածների արձանագրությունները և կալվածների անձնագրավորումը հրապարակել, որպեսզի բոլորը տեղյակ լինեն ինչ կալվածներ ունենք և որտեղ:

5- Կրթական և դպրոցների մակարդակը բարձրացնելու տարբեր առաջարկների ընթացք տալն ու ուսումնասիրություններ կատարելը:

6- Գոնե ապագա 3 կամ 5 տարվա ծրագրեր ունենալ: Մենք դեռ չենք իմանում, թե մի տարի հետո ինչ ենք ուզում և ինչ նպատակներ ունենք դրանից հետո:

7- Համայնքի տարբեր հարցերի շուրջ եղած ուսումնասիրությունների օգտագործումը, որոնք ժամանակին կատարվել է մի խմբի միջոցով՝ դկտ. Հարմիկ Դավթյանի գլխավորությամբ:

8- Համայնքում եղած տարբեր պոտենցիալ ուժերից օգտվելու հարցը:

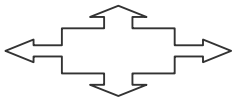
Այս առաջարկների շարանը կարելի է շարունակել, սակայն հիմա տեսնենք, թե ինչ պատճառներով մեր համայնքի կյանքի անիվները, ըստ պահանջի, դանդաղ են առաջ գնում, կարելի է նշել հետևյալ պատճառները՝

1- Պատգամավորական Ժողովի դիվանի ոչ ինքնուրույն լինելը: Կուսակցականները՝ դկտ. Լևոն

Դավթյանը և պրն. Ռուբիկ Կարապետյանը ավելի շուտ աշխատում են բավարարել կուսակցության և ոչ թե համայնքի կամ ՊԺ-ի պահանջները:

2- Սիրողական և ոչ պրոֆեսիոնալ բնույթ: Մեր գործադիր մարմինը կամ ՊԺ-ի դիվանը կամավոր և անվճար են աշխատում, դա ունի իր դրական և բացասական կողմերը: Բացասական կողմերից կարելի է նշել անհետևողականությունը և պատասխանատվության զգացումի պակասը:

3- Դաշնակցական Կուսակցության ներքին խնդիրների և անձնական տարածայնությունների բացասական ազդեցությունը համայնքի ազգային մարմինների աշխատանքների վրա: Օրինակ որոշ դաշնակցական պատգամավորներ ինչ որ ձևերով անհանգիստ են ՊԺ-ի դիվանից կամ մտածում են իրենց արժանի տեղը չեն տվել ազգային մարմիններում կամ էլ իրենց անձնական վերլուծությունների հիման վրա մտածում են, որ անարդարություն է տեղի ունեցել կուսակցության կողմից իրենց անձի նկատմամբ: Սա պատճառ է դառնում, որ նրանք հաճախ բացակայեն ՊԺ-ի նիստերին և իրենց էներգիան չեն ներդրում համայնքի հարցերի համար: Կրթական Խորհրդի ընտրությունը նաև դարձավ կուսակցական քաջշունչների մի մուռ, որը պատճառ է դառնում մի խմբի պասիվությանը: Նյութական հարցերով զբաղվելու տնօրինություններն էլ մրցակցություն է առաջացնում կուսակցականների միջև և միշտ մի խումբ գոհ և մի ուրիշ խումբ դժգոհ է մնում: Բուժարանի խնամակալ մարմնի տնօրինությունը հանձնված է մի անձնավորության և անհայտ պատճառներով ոչ ոք չի համարձակվում նրա սահմաններին մոտենալ:

Լուրեր

Իրանահայ Համայնք

Թեհրանահայ պատվիրակությունը Գանձասարի Ս. Հովհաննես Սկրտիչ եկեղեցում

2007 թվականի հոկտեմբերի 15-ին Թեհրանահայ պատվիրակությունը, որը մասնակցում էր «ՀՀ (Համաշխարհային Հայկական Կոնգրես)-ի օրերը Արցախում և Հայաստանում», ծրագրին, այցելեց Արցախի Գանձասարի հայտնի պատմական եկեղեցի, ստորև ձեզ ենք ներկայացնում Գանձասարի Տեր Հովհաննես քահանա Հովհաննիսյանի տված տեղեկությունները այս եկեղեցու մասին: Հարկ է նշել, որ քահանահայրը 1991 թվականներին եղել է Ֆիդայի և մասնակցել է ազատագրման բոլոր գործընթացներին:

Այսպես սկսեց քահանահայրը. «Եկեղեցին կոչվում է Գանձասարի վանքի Ս.Սկրտիչ Հովհաննես եկեղեցի, կառուցվել է 1216 թ.-ին, 1230 թվականին օծումն է տեղի ունեցել: Գանձա սար է կոչվում, որովհետև այս սարի խորքից արտահանում էին պղնձի, արծաթի և այլ

հանքանյութեր: 1211 թվականին արաբական Ջավադի իշխանը գնում է Երուսաղեմ ուխտի և այնտեղ Աստուծոց հրաման է ստանում, որ Հովհաննես Սկրտիչ գլուխը գտնվում է երկու վանականների ձեռքում, հորդորում է վերցնի և տանի իր երկիրը: Նա Հովհաննես Սկրտիչի գլուխը բերում է այստեղ կառուցում է այս չքնաղ եկեղեցին: Հովհաննես Սկրտիչ գլուխը դրվում է Սուրբ սեղանի տակ և 1248 թվականին օծվում է Գանձասարի վանքի Ս. Հովհաննես Սկրտիչ եկեղեցին:

Այստեղ հինգ դար՝ 500 տարի եղել է աթոռային կաթողիկոսարան, որը կոչվել է Գանձասարի կամ Աղվանի կաթողիկոսարան՝ մինչև 1815 թվականը: 1932 թվականին, երբ փակվում են բոլոր եկեղեցիները, այդ ճակատագրին է արժանանում նաև Գանձասարի վանքը: 1989 թվականին վերաբացվում է Արցախի թեմը և Առաջնորդ է նշանակվում Պարթև Արքեպիսկոպոս Մարտիրոսյանը և նույն տարուց վերահսկում է վանքը մինչև այսօր: Վերականգնողական աշխատանքը նաև հենց նույն տարում սկսեց և չի դադարել նույնիսկ պատերազմի թեժ օրերին, Գանձասարի վանքի գմբեթը համարվում է 13-րդ դարի հայկական ճարտարագիտության հանրագիտարան: 1992 թվականին թուրքերը ուզում էին խլել Գանձասարի վանքը, հազարավոր ռումբեր ու հրթիռներ են նետել Գանձասարի վանքի վրա, բայց ապարդյուն և 1992 թվականի հոկտեմբերի 29-ին կարծես թե օդանավը կանգնեց Գանձասարի գմբեթի վրա և 40 հատ հրթիռ արձակեց եկեղեցու վրա, երկու հրթիռ կպել էին տանիքին, բայց չէին կարողացել ծակել ու անցնել ներս, զոհվեց մեկ զինվոր և շենքի մի մասը լրիվ վառվել էր և երկու հոգի վիրավորվել էին: Կա նաև մի հրթիռ, որը չի պայթել:

Գանձասարում են գտնվում 30 կաթողիկոսների գերեզմանները, այսինքն Ջավադ իշխանից հետո բոլոր Ջավարյանների տոհմը: Մինչև այսօր էլ ունենք այս գյուղում Ջավարյանների կամ Ջալալյանների ազգանուններով մարդիկ, սա ընդունված և հայացված ազգանուն է:

Այսօր Արցախի թեմում 30 վերականգնված կամ նորոգված եկեղեցիներ կան, բայց ընդամենը 15 հոգևորական կա, այդ պատճառով մյուս տարի ծրագիր ունենք այստեղ ձեմարան բացել և ուսանողներ ընդունել, որ մատակարարենք Արցախին հոգևորականներ:

Եղիշե Չարենց 110 Մրցույթ- ձեռնարկ ՀՄՍ «Րաֆֆի» համալիրում

Հայազգի հանճարեղ բանաստեղծ Եղիշե Չարենցի ծննդյան 110 ամյակի առթիվ 2007 թվի նոյեմբերի 23-ին ՀՄՍ

«Րաֆֆի» համալիրում տեղի ունեցավ մրցույթ- ձեռնարկ, որը աչքի ընկավ իր նորաճ և հետաքրքիր բնույթով, որն էլ անմիջապես գրավեց ներկայների իր բազմաբովանդակ

հերթականությամբ՝ մինչև ծրագրի ավարտը: Չեռնարկին, որը տևեց 2,5 ժամ, ներկա էին 500-ից ավելի հանդիսականներ և բազմաթիվ հրավիրյալներ:

Ծրագրի հենց սկզբում կար անակնկալ՝ լսվեց հանճարեղ բանաստեղծի դստեր՝ տիկ. Անահիտ Չարենցի խոսքը ուղղված սույն ձեռնարկին, որը նախապես ձայնագրվել էր Իրանի Իսլամական Հանրապետության հայկական ռադիոժամի աշխատակիցների օգնությամբ: Ներկաները ոտնկայս ծափահարեցին տիկ. Ա. Չարենցի հեռավոր ներկայության համար:

Ծրագրում մրցում էին երկու խմբեր համալիրի սկաուտական բաժանմունքից: «Ծիածան» կոչվող խմբում էին՝ Նարե Մովսիսյանը, Նազելի Ղազարյան, Արթին Բաղումյանը, Արամիկ Չարեին, Մեղմիկ Կարապետյան, Ավենիա Ղազարյանը, Ժայր Խաջավյանը, խմբի պատասխանատուն էր Հուսիսն Սաֆարյանը: «Նայիրի» խմբում էին՝ Մեղմիկ Պողոսյանը, Անի Ալեքսանյանը, Վիգեն Արթունյանը, Արամիկ Սինոնյանը, Թեոդիկ Մելիքյանը, Վահե Ծատրյանը, Անաշե Մարգարյանը, պատասխանատուն էր՝ Հելգա Մեհոյանը: Յուրաքանչյուր խումբ՝ ելնելով Չարենցի

գրվածքներից, ողջույնի խոսք ներկայացրեց, այնուհետև «Ծիածան» խմբից Արթին Բաղումյանը իսկ «Նայիրի» խմբից Մեղմիկ Պողոսյանը ասանունքեցին «Ես իմ անուշ Հայաստանի» բանաստեղծությունը: Մեծ հետաքրքրություն առաջացրեց խմբերի պատրաստած պարողիաները՝ «Ես իմ անուշ համայնքի» վերնագրով, որում երևում էր նրանց համայնքասիրությունը և սերը ծննդավայրի նկատմամբ: Ներկայցվեցին հատվածներ

Չարենցի «Ամբոխները խելագարված» և «Դանթեական առասպել» պոեմներից, ինչպես նաև ասանունքեցին «Լուսամփոփի պես աղջիկ», «Ամեն տեսակ երգ երգեցի», «Էլի գարուն կգա» և այլ բանաստեղծություններ: Իսկ «Կուզեմ հիմի փչե զուռնեն» ասանունքից հետո հնչեց նույնանուն երգը, որի ընթացքում պարում էին համալիրի «Անի» պարախմբի պարուհիները՝ օր. Էլգա Մինասյանի ղիխավորությամբ:

Խմբերը ներկայցրին եղիշե Չարենցի կենսագրությունը և պատասխանեցին մի քանի հարցերի: Այնուհետև խմբերից յուրաքանչյուրին տրվեց հանճարարություն՝ երեք ըրպելուն հավաքել Մարտիրոս Սարյանի վրձնին պատկանող Ե. Չարենցի գունավոր դիմանկարի կտորները (փազել): Յուրահատուկ վերջավորություն ուներ ծրագիրը: Նախ բեմում տեղադրվեց Ե. Չարենցի տուն-թանգարանի մի հատվածի մանրօրինակ կահավորություն (սեղան, աթոռ, գրամեքենա, ինքնատե, և այլն), ապա ամեն խմբից մեկ հոգի ներկայացավ Չարենցի կերպարով, որի ընթացքում շվիով նվագագցում էր տիկ. Չարուհի Ենգոյանը: «Ծիածան» խմբից Չարենցի կերպարը ներկայացրեց Արուսիկ Մահմուդյանը, իսկ «Նայիրի» խմբինը՝ Արի Բաղումյանը:

Վերջում համալիրի «Անի» պարախումբը պարեց «Ես իմ անուշ Հայաստանի» հոյակապ պարը, որն ավարտեց Սիս ու Մասիսի պատկերով:

Մրցույթ-ձեռնարկի ժուրիի կազմում էին Նորվան Միքայելյանը, Քարմեն Ազարյանը և Ալիս Ստեփանյանը, որոնք իրենց անմիջական գնահատությամբ աշխուժություն էին հաղորդում ներկաներին: Գնահատումների ընդհանուր արդյունքում հաղթող ճանաչվեց «Ծիածան» խումբը և վերջում վարչության և մշակութային բաժանմունքի կողմից նվեր ու ծաղիկներ տրվեցին երկու խմբերի անդամներին և մյուս մասնակիցներին: Բեմի, թատերական մասի և մյուս աշխատանքներում օժանդակություն ցուցաբերելու համար գնահատվեցին Հայկ Խաջավյանը, Պետրոս Աբգարյանը, Վարդան Բաբախանյանը, Վարդգեզ Ազարյանը և այլք: Մրցույթ-ծրագրի վարողն ու ընդհանուր պատասխանատուն էր Սուսաննա Համբարչյանը, որն էլ ծրագիրն ավարտեց Չարենցի հանճարեղ խոսքերով՝ «Ով հայ ժողովուրդ, քո միակ փրկությունը՝ քո հավաքական ուժի մեջ է»:

Թղթակից՝ Հուսիսն Սաֆարյան

Նշվեց «Լույս» ամսագրի եւ «Ապագա» երամսյա հանդեսի հիմնադրման 12-ամյակը

2007 թվականի նոյեմբերի 27 -ին ՀՍՍ «Րաֆֆի» համալիրի փոքր դահլիճում տեղի ունեցավ հանդիպում «Լույս» ամսագրի արտոճատեր և գլխավոր խմբագիր դոկտ. Էդիկ Բաղդասարյանի և պատասխանատու տնօրեն դոկտ. Ռուբիկ Սարգսյանի հետ:

Հանդիպմանը ներկա էին «Լույս» ամսագրի և «Ապագա» հանդեսի հին ու նոր բարեկամներ: Սկզբում տեղեկություններ փոխանակվեց երկու մամուլի ուղղությունների, նպատակների և անցած ընթացքի մասին: «Ապագա» լույս է տեսնում ինտերնետային համակարգում, «Լույս»-ը նաև ունի իր ինտերնետային կայքը: Ձեռք է բերված բավականին փորձ. «Ապագա» հանդեսը լույս է տեսնում 1995 թվականից իսկ «Լույս» ամսագիրը 2000 թվականից:

Վերջում եղան մի շարք հարց ու պատասխաններ, ներկայացվեցին նաև մի շարք առաջարկներ ապագա աշխատանքների համար:

Իրանահայ համայնքի պատմություն

2007 թ. դեկտեմբերի 4-ին ՀՍՍ «Րաֆֆի» համալիրի վարչության նախաձեռնությամբ տեղի ունեցավ դասախոսություն «Իրանի հայ համայնքի պատմություն» թեմայով: Դասախոսն էր մեր համայնքի հայտնի գիտահետազոտող դոկտ. Էդիկ Բաղդասարյանը:

Ծրագրին մասնակցում էին համայնքով հետաքրքրվող անձիք և որոշ միությունների պատասխանատուներ: Բանախոսը ներկայացրեց համայնքի համառոտ պատմությունը, թեմերի մասին տեղեկացվեց, նշվեց նաև նախքան Շահ Աբբասի ժամանակաշրջանի հայերի գաղթը, Պարսկաստանում գոյություն է ունեցել երկու թեմ, մեկը՝ պարսկահայքում ու մյուսը փայկատարանում, այսինքն մեկը՝ Թաղեի վանքում, իսկ մյուսը՝ Թավրիզում: Երբ մայրաքաղաքը Թավրիզից փոխադրվում է Սուլթանիե, թեմն էլ փոխադրվում է Սուլթանիե, հետագայում Սուլթանիեն վերացում է եւ նորից վերադառնում են, 1833 թ. թեմը Թաղեի վանքից փոխադրվում է Թավրիզ որովհետև նախ 1828 թ. տեղի է ունենում Ռուսական բանակի առաջխաղացումը դեպի հարավ: Հայերի համար ավելի հարմար պայմաններ են ստեղծվում ապրելու համար:

Անդրադարձ եղավ նաև այն սխալ տեղեկատվության մասին, որ վերջերս լույս է տեսել պրն. Նորայր Շահնազարյանի հոդվածում և ընդհանրապես դաշնակցության կողմից, թե իբրև 1946 թվականի ներգաղթը *աղետ* էր հայ ժողովրդի համար: Հարգելի բանախոսը բացատրեց նաև, որ Հայաստանի այն ժամանակվա պայմաններում անհրաժեշտ էր բնակչության քանակը ավելացնել և Հայաստանի Հանրապետությունը ամրապնդելու խնդիր կար: Շոշափվեցին նաև այլ հարցեր, որոնք հետաքրքրում էին ներկաներին:

Թղթակից: *Արամիկ Զարեհ*

ԽԱՐՈՒՅԿԱՐԱՆԵՍ

2007.թ դեկտեմբերի 15-ին ՀՍՍ «Րաֆֆի» համալիրի դահլիճում տեղի ունեցավ խարույկահանդես նվիրված սկաուտական շարժման հիմնադրման 100-ամյակին: Ծրագրին մասնակցում էին ՀԲԸՄ, ՀՍ «Սիփան» և «Նայիրի» միությունների սկաուտները իրենց պատասխանատուական կազմերով:

Ծրագիրը սկսվեց խարույկի երգով ու պարով: Բացման խոսքով հանդես եկավ համալիրի սկաուտապետ ընկեր Սևան Սահակյանը:

Ծրագրում ընդգրկված էին երգ, պար, թատրոն, մրցույթներ և տիկնիկային թատրոն:

Վերջում բոլոր սկաուտները ուս ուսի տված միասին երգեցին «Արագած»-ի երգը՝ շուրջպար բռնած, որը մեծ տպավորություն թողեց ներկաների վրա: Պատրաստվել էր նաև 100 -ամյակին նվիրված մի մեծ տորթ, որը հանդիսավորությամբ բերվեց սրահ և որով հյուրասիրվեցին բոլորը: Այնուհետև սկաուտները ունեցան համատեղ ուրախ ժամանց:

Թղթակից՝ *Լեռնիկ Վարդումյան*

Իրան

Չինաստանը Իրանի հետ պայմանագիր է կնքել Յադավարան հանքավայրի շահագործման շուրջ

ԹԵՀՐԱՆ, 10 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Չինաստանը Իրանի հետ պայմանագիր է կնքել այդ երկրի հարավ-արեւմուտքում գտնվող Յադավարան հանքավայրի շահագործման շուրջ: Յադավարան հանքավայրի նավթի հետախուզված պաշարները կազմում են 18,3 մլրդ բարել: Ինչ վերաբերում է բնական գազին, ապա դրա պաշարները գնահատվում են 12,5 տրլն խորանարդ ֆուտ:

Տեղի փորձագետները կիրակի օրը կնքված համաձայնագիրը դիտում են որպես Թեհրանի խոշոր քաղաքական հաջողություն, քանի որ պայմանագիրը կնքվել է հակառակ ԱՄՆ-ի ճնշման, որը նա գործադրում է արտասահմանյան ընկերությունների վրա Իսլամական Հանրապետության հետ համագործակցության զարգացում թույլ չտալու նպատակով:

Հայաստան

ՀՀ նախագահ Ռ.Քոչարյանը Գյումրիում հարգանքի տուրք մատուցեց 1988 թվականին ավերիչ երկրաշարժի զոհերի հիշատակին

ԵՐԵՎԱՆ, 7 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: ՀՀ նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանն այսօր Գյումրիում հարգանքի տուրք մատուցեց 1988 թ. ավերիչ երկրաշարժի

գոհերի հիշատակին: ԴՅ նախագահը ծաղկեպսակ դրեց եւ գլուխ խոնարհեց երկրաշարժից ավերված Սբ Ամենափրկիչ եկեղեցու առջեւ տեղադրված հիշատակի հուշակոթողի մոտ: Դայ առաքելական եկեղեցու Շիրակի թեմի առաջնորդ Միքայել Եպիսկոպոս Աջապահյանի հանդիսապետութեամբ կատարվեց հոգեհանգստի արարողութիւն:

ԴՅ նախագահին ուղեկցում էին ԴՅ փոխվարչապետ Դովիկ Աբրահամյանը, մարզպետ Լիդա Նանյանը, քաղաքապետ Վարդան Դուկասյանը: Ռ. Քոչարյանը զրուցեց հուշակոթողի մոտ հավաքված գյուներեցիների հետ, ծանոթացավ նրանց հուզող խնդիրներին: Մարզպետ Լ.Նանյանի տեղեկացմամբ՝ երկրաշարժից մեծապես տուժած մարզում առաջնահերթ են անօթեւանութեան, աշխատատեղերի խնդիրները:

Գյուներիում դեռեւս 4 հազար անօթեւաններ կան: Այս տարի բնակարանի գնման մոտ 700 միլիոն դրամի վկայագիր է տրամադրվել, հաջորդ տարվա համար նախատեսվում է եւս 800 միլիոն դրամ: Մարզպետի հավաստիացմամբ՝ բնակարանաշինութեան խնդիրները կառավարութեան ուշադրութեան կենտրոնում են: Մարզում, սակայն, բնակարանաշինութեան ծրագրեր չկան, հաջորդ տարի հնարավոր է դրանց առանձին նախագծեր: Լ.Նանյանի դիտարկմամբ՝ եթէ 2008-2009թթ-ին բնակարանաշինական ծրագրեր իրականացվեն, հնարավոր է անօթեւանների խնդիրն արագ լուծել:

Նրա գնահատմամբ՝ զարգացման տեմպերն անհամեմատ են. երկրաշարժից հետո մինչեւ 1998թ-ը ոչինչ չէր արվել, դրանից հետո զարգացում ու թափ ստացավ բնակարանային ապահովութեան խնդիրների լուծումը: Մարզում տնտեսական ոլորտի, ճանապարհաշինական, գազիֆիկացման էական խնդիրներ չկան: Նշենք նաեւ, որ Գյուներում Սբ Ամենափրկիչ եկեղեցին, որը կառուցվել է 17-րդ դարում Անիի նույնանուն եկեղեցու կրկնութեամբ եւ հիմնովին ավերվել 1988թ-ի երկրաշարժից, վերականգնվում է՝ պահպանելով ճարտարապետական ողջ տեսքը:

Նախատեսվում է եկեղեցու շինարարութիւնն ավարտել 2009թ-ին: Գյուներում վթարայնութեան պատճառով խոնարհվել է նաեւ նաեւ Սբ Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցին: Գործում են Սբ Նշան, Սբ Դակոբ եւ Յոթ վերք եկեղեցիները: Գյուներու երեք ռուսական եկեղեցիներից գործում է մեկը: ԴՅ նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի հրամանագրով 1988թ. դեկտեմբերի 7-ի երկրաշարժի 20-ամյա տարելիցին նվիրված միջոցառումների կազմակերպման պետական հանձնաժողով է ստեղծվել՝ ԴՅ վարչապետի գլխավորութեամբ: Դանձնաժողովին հանձնարարվել է մինչեւ 2008 թվականի հունվարի 15-ը հաստատել միջոցառումների ծրագիրը, իսկ կառավարութեանը՝ ապահովել նշված ծրագրով նախատեսված միջոցառումների անցկացման ֆինանսավորումը եւ իրականացումը:

Լրացավ Սպիտակի երկրաշարժի 19-րդ տարելիցը

ԵՐԵՎԱՆ, 7 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ, ԱՐՄԵՆԴՐԵՍ: Այսօր լրանում է Սպիտակի երկրաշարժի 19-րդ տարելիցը: Ինչպես «Արմենպրես»-ին տեղեկացրին ԴՅ քաղաքաշինութեան նախարարութեան մանուկի եւ հասարակայնութեան հետ կապերի բաժնից, վերջին տասը տարվա ընթացքում հսկայական աշխատանք է կատարվել երկրաշարժի հետեւանքները վերացնելու

ուղղութեամբ. վերակառուցվել են բոլոր դպրոցները, կառուցվել բազմաթիվ բնակարաններ, ճանապարհներ, սակայն դեռեւս շուրջ 6 հազար ընտանիք բնակվում է անապահով պայմաններում եւ տնակներում: Դեռեւս չի հաջողվել ամբողջութեամբ վերականգնել աղետի գոտու ենթակառուցվածքները: Ուստի ԴՅ պետական քաղաքականութեան շրջանակներում այս ուղղութեամբ դեռ բավականին շատ անելիքներ են մնացել եւ բազմազան ծրագրեր են մշակվում ու կյանքի կոչվում: Նշենք, որ 2007թ-ին ԴՅ պետքութեան 1 մլրդ դրամ է հատկացվել միայն աղետի գոտու շինարարութեան համար:

2001-2004թ.թ. ԱՄՆ ՄՁԳ-ի կողմից բնակարաններ ձեռք բերելու աջակցութիւն է ցուցաբերվել աղետի գոտում բնակվող 5 հազար 914 ընտանիքների: 2005-2007թ.թ. ընթացքում քաղաքաշինութեան նախարարութիւնը պետական միջոցներով շարունակել է բնակարանների ձեռք բերմանն աջակցելու ծրագիրը: Մասնավորապես՝ 2005-ին բնակարանների գնման վկայագրեր (ԲԳՎ) է հանձնվել աղետի գոտու 283 ընտանիքների, այդ թվում՝ 221-ը՝ Գյուներում, 62-ը՝ Ստեփանավանում: 2006թ. ԲԳՎ-ներ է հանձնվել 345 ընտանիքի՝ 242-ը՝ Գյուներին անապահով ընտանիքներին, 103-ը՝ Լոռու մարզի, այդ թվում՝ 36-ը՝ Վանաձորում, 18-ը՝ Ստեփանավանում, 49-ը՝ Սպիտակում: ԲԳՎ-ների տրամադրման այս տարվա ծրագրի շրջանակներում վերջին 2-3 ամիսներին վկայականներ են հատկացվել 291 ընտանիքների, որոնցից 256-ը՝ Գյուներում, 35-ը՝ Սպիտակում:

Այս տարի տրամադրված ԲԳՎ-ներով դեռեւս բոլոր բնակարանները ձեռք չեն բերվել, քանի որ 2007-ի ծրագիրն ավարտվում է 2008թ-ի հունիսի 18-ին: Նշենք, որ երկրաշարժից զոհվել է 25 հազար, վիրավորվել 19 հազար մարդ: Այն ընդգրկել է հանրապետութեան ողջ տարածքի 40 տոկոսը, ամբողջովին կամ մասնակի ավերելով 21 քաղաք, 324 գյուղ, անօթեւան թողնելով 560 հազար մարդու: Ավերիչ երկրաշարժի էպիկենտրոնը Սպիտակի Նալբանդ գյուղն էր: Սպիտակը միակ քաղաքն էր, որ ավերվեց 100 տոկոսով:

Բուլղարիայի եկեղեցական սինոդը ձանաչել է Դայոց ցեղասպանութիւնը

ԵՐԵՎԱՆ, 7 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ, ԱՐՄԵՆԴՐԵՍ: Բուլղարիայի եկեղեցական սինոդը դեկտեմբերի 4-ին նամակ է հղել Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Դայոց կաթողիկոսին, որով իր խորին ցավակցութիւնն է հայտնել 1915 թ. տեղի ունեցած Դայոց ցեղասպանութեան կապակցութեամբ: Ինչպես «Արմենպրես»-ին տեղեկացրին ԴՅ ԱԳՆ մանուկի եւ տեղեկատվութեան վարչութիւնից, առաջին անգամ Բուլղարիայի եկեղեցական սինոդը Դայոց եղեռնին վերաբերող փաստաթղթում օգտագործել է «ցեղասպանութիւն» բառը:

«Բուլղար ժողովուրդն ու եկեղեցին ոչ քիչ տանջանք ու հալածանք են ապրել հինգդարյա օսմանյան լծի ներքո: Այս ամենը ցույց է տալիս երկու քրիստոնյա ժողովուրդների ընդհանուր ճակատագիրը: Բուլղարիայում ապրում են շուրջ 70 հազ. հայեր, որոնք այստեղ եղբայրական ընդունելութիւն գտած տուժածների ժառանգներն են: Դավերծ լինի բազմաթիվ զոհերի հիշատակը, որոնք տուժեցին թուրքերի սրից», - ասվել է նամակում:

ՀՀ նախագահի ընտրություններում առաջադրվել է ինը թեկնածու

ԵՐԵՎԱՆ, 6 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: ՀՀ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողով այսօր, ժամը 18:00-ի դրությամբ, ներկայացվել է ՀՀ նախագահի 2008 թվականի փետրվարի 19-ին կայանալիք ընտրություններում թեկնածության առաջադրման ինը հայտ:

Համաձայն ընտրությունների նախապատրաստման եւ անցկացման հիմնական միջոցառումների ժամանակացույցի՝ այսօր, ժամը 18:00-ին ավարտվել է թեկնածուների առաջադրման փաստաթղթերի ընդունումը: Հայաստանի Հանրապետական կուսակցության կողմից առաջադրվել է ՀՀ վարչապետ, ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսյանը, «Ազգային ժողովրդավարական միություն» կուսակցությունն առաջադրել է կուսակցության նախագահ Վազգեն Մանուկյանին, «Ազգային միաբանությունը»՝ կուսակցության նախագահ Արտաշես Գեղամյանին, ՀՀ դաշնակցությունը՝ ՀՀ Բյուրոյի անդամ Վահան Հովհաննիսյանին, «Օրինաց երկիր» կուսակցությունը՝ կուսակցության նախագահ Արթուր Բաղդասարյանին, ժողովրդական կուսակցությունը՝ կուսակցության նախագահ Տիգրան Կարապետյանին, իսկ «Ազգային համաձայնությունը»՝ կուսակցության ղեկավար Արամ Հարությունյանին:

ՀՀ առաջին նախագահ Լևոն Տեր-Պետրոսյանն ու ԼՂՀ նախագահի նախկին խորհրդական Արման Մելիքյանն ինքնաառաջադրվել են:

Թեկնածուների գրանցումը կսկսվի դեկտեմբերի 31-ից մինչև հունվարի 20-ը: Նախընտրական քարոզչությունն իրականացվելու է հունվարի 21-ից մինչև փետրվարի 17-ը:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՐԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆ ՕԾԵՑ ԱՎՆԱԴԲՅՈՒՐԻ ՍԲ. ՎԱՐԴԱՆ ԶՈՐԱՎԱՐ ՄԱՏՈՒՈՐ ԵՎ ՕՐԸՆԵՑ ՆՈՐԱԿՈՉԻԿՆԵՐԻՆ

Կիրակի օրը Գարեգին Բ Ամենայն հայոց կաթողիկոսը Տավուշի մարզի Ակնաղբյուր գյուղում օծեց նորակառույց Սուրբ Վարդան զորավար մատուռը: Մատուռի օծման արարողությանը մասնակցելու համար Ակնաղբյուր էին ժամանել ՀՀ վարչապետ Սերժ Սարգսյանը եւ ՀՀ պաշտպանության նախարար Միքայել Հարությունյանը:

Օրը արժանահիշատակ էր նաեւ այլ իրադարձությամբ: Նորած մատուռի մոտ էին հավաքվել նաեւ բազում զորակոչիկներ, որոնց իր օրհնության խոսքն ուղղեց Ամենայն հայոց կաթողիկոսը. «Մեր հայրերը, երբ մեկնում էին հայրենիքի պաշտպանության առաքելությամբ, համախմբվում էին եկեղեցու կամարների ներքո, իրենց աղոթքն առ Աստված բարձրացնում, Աստծո օգնականությունը հայցում եւ Աստծուն ապավինած մեկնում ծառայության: Ահա այսօր մենք ուրախությունն ունենք ակնատեսը լինելու նման մի արարողության, երբ զորակոչիկ հայորդիները ծառայության մեկնելուց առաջ իրենց երդումը պիտի կատարեն եւ աղոթքն առ Աստված բարձրացնեն սրբազան այս մատուռի կամարների ներքո», ասաց Նորին սրբությունը՝ իր գնահատանքը բերելով ՀՀ պաշտպանության նախարարությանը եւ վստահություն հայտնելով, որ այս նախաձեռնությունը կհաստատվի որպես ընդհանրական կարգ, եւ ամեն զորակոչիկ, հայոց հնամենի գեղեցիկ սովորույթի համաձայն, իր երդումը կկատարի սուրբ խորանների առջև՝ ներկայությամբ Երկնավոր Տիրոջ:

Ծառայության մեկնող երիտասարդներին Վեհափառ հայրապետը հանձնեց Նոր կտակարաններ եւ խաչեր: Նորին սրբությունն իր գնահատանքը բերեց բարերար Միքայել Վարդանյանին, ում հանձնառությամբ ավարտին հասցվեց մատուռի կառուցումը: Այնուհետեւ ամենքը ծաղիկներ դրեցին ուխտատեղի դարձած Վարդանի ծառի հարեւանությամբ կանգնեցված խաչքարի առջև, ապա ազգային երգերի ներքո Ամենայն հայոց կաթողիկոսն ու ՀՀ վարչապետը խաչքարի եւ զորավար Հ. Բաղդամյանի տնկած կաղնիների հարեւանությամբ ծառատունկ կատարեցին:

ՇԵՐՁԱԿԱՆ ՏԱՐԵԼԻՅՆ ԱՂԵՏԻ ԳՈՏՈՒՄ ԵՎ ՄԻԵՎՆՈՒՅՆ ԱՆՆՐԱՊՈՒՅՐ ԿՅԱՆԵԸ

Տասնինը տարի առաջ այս օրը մոլորակի շատ երկրներում առաջին անգամ տեղեկացան, որ Հարավային Կովկասում գոյություն ունի Հայաստան երկիր՝ անօրինակ երկրաշարժի ցնցումներից մեկ օրում հազարավոր զոհեր տված ու ավերված: Ավերվեցին հյուսիսային շատ բնակավայրեր, որոնք մոտ էին երկրաշարժի էպիկենտրոնին: Վարչական միավորներով գոտեւորված Հայաստանում ի հայտ եկավ եւս մեկ՝ աղետի գոտու հասկացությունը... ու մնաց:

Աղետի գոտու արագընթաց վերականգնման այնպիսի խոստումներ հնչեցին նույն այդ տարում ու դեռ երկար արձագանքվեցին, որ Սպիտակը, Կիրովականն ու Լեւինականը վերականգնված ու նախկին աշխուժով լի տեսնելու հույսի մասին չէր խոսքը, այլ վստահության: Սակայն հետագայում իշխանավորներն ու պետության

խնդիրներով «շահագրգիռ» բոլոր մակարդակների ներկայացուցիչները տառացիորեն «թթած ունեցան» ոչ միայն վստահության, այլև հույսի վրա:

Դեռևս առանց բնակարանի մնացած հազարավոր ընտանիքների համար 2003 թվականից հայրենի որակվող պետությունն այլևս բնակարաններ չի կառուցում: Ընդ որում, Հայաստանի կառավարություն կոչվող օղակի աշխատանքներն աղետի գոտում բավականին թեթևացան, քանի որ, ի թիվս ՀՀ մնացյալ բնակավայրերի բնակչության, մեծապես ռուսաստանյան տափաստաններում հանգրվանեց շիրակցիների ու լոռեցիների զգալի մասը:

Բայց դա էլ հարց չլուծեց, բացի այն, որ մի «գեղեցիկ» օր վեր կացան համապատասխան մարդիկ ու որոշեցին, թե էլ չկա աղետի գոտի՝ իբր այդ կերպ անհետացան նաև աղետյալ գոտու բնակչության խնդիրները: Ուզածդ իշխանավորին մի երկու օր «դոմիկ» կոչվողի մեջ պահելուց դաժան պատիժ մեկ էլ կարող է աշխատավարձի հույսին մնալու անեծքը լինել, բայց

գրեթե քսան տարի այդօրինակ «բնակարանում» ապրողներին հասկանալու համար իսկապես աշխատող ու նորմալ մարդիկ են պետք:

«Ամեն ինչ որոշում են կադրերը» արտահայտության հեղինակի անձի անընդունելի լինելուց չեն արժեզրկվում այս խոսքերի նշանակությունն ու իմաստը: Մինչդեռ այսօր ով էլ ինչպես է փորձում նույն Լեւոնականում ու Կիրովականում բնակչության խնդիրները լուծել: Իշխանական նկրտումներն այնտեղ են հասել, որ «կերակրատաշտ» է ընկալվում ամեն ինչ՝ անգամ մարդկային ողբերգության ամենացնցող իրադարձություններից մեկից հետո վերականգնվող տարածաշրջանը:

Պարզունակ «գողականության» ու բազարային դատողությունների տիրույթում են գործում հենց նրանք, որ կոչված են վերականգնելու խնդրում ու առանձնահատուկ հուժնորով աշխարհ զարմացրած Գյումրու «դեմքը»: Մանրախնդիր ու հիմնականում

անտառահատելու գործերով են սեփական առօրյան վերջացնում նրանք, ովքեր առողջարան Վանաձորը պիտի վերականգնեին:

Մերօրյա Վանաձորն ու Գյումրին այցելելիս գրեթե ոչինչ հուսադրող եւ ուրախացնող չի ընկնում մարդու աչքին: Սիրտ ցավեցնելու չափ ակնհայտ է, որ խաղաղության ու ավարտուն լինելու յուրօրինակ վկայություն են միայն շիրիմները, որոնք անօրինակ մեծ գերեզմանոցների տեսքով «դիմավորում» են Գյումրիով կամ Վանաձորով անցնողներին: Այնուհետև վաղուց մեռած գործարաններն են երևում, կիսակյանք փողոցներն ու ավելի հաճախ դատարկ տները:

Իսկ տնակներում դեռ ապրող ընտանիքների խնդիրներն առանձին խոսակցության թեմա են: Դրանք իսկապես անօթեւան ընտանիքներ են, քանի որ օթեւան չես կոչի մոտ քսան տարի «ժամանակավոր կացարան» հուսադրմամբ տեղակայված տնակները, որոնք, զուրկ լինելով տարրական հարմարություններից, արդեն դժվար է ուղղակի կայուն ծածկ համարել: Եվ որքան քայքայվել են դրանք, առավել մեծ է հուսալքությունը դրանց բնակիչների:

Բայց ո՞ւմ է դա հետաքրքրում: Այդ նույն աղետի գոտին այդպես էլ չկառուցած նախկին իշխանություններն առանց ամոթի էլի իշխանություն են երազում: Ներկայիս իշխանավորներն էլ մի կուսակցությունից երկու թեկնածու են առաջադրում կամ ընկերական-ախպերական վիճակներով էլի նույն իշխանությունն են երազում՝ կիսատ-պռատ թողած գործերից չամաչելով:

Ի վերջո, հենց աղետի գոտում էլ տեղական ինքնակառավարման կոչվող մարմիններն ավելի շուտ իրավունքներ են բանեցնում, քան պարտականություններ կատարում: Ե, մինչևե ե՞րբ, մինչևե որտե՞ղ եւ որքա՞ն պիտի համբերեն աղետի գոտու բնակիչները կամ մինչևե ո՞ր տարելիցը պիտի ոչինչ չփոխվի:

ԱՐԱՎՆԻ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

**ՎՈՒՂՐՈՎ ՎԻՍՈՆԻ ԻՐԱՎԱՐԱՐ ՎՃԻՐԸ.
ՄԵՐ ԵՐԱԶԱՆՔԸ, ԹԵ՞ ՊԱՏՄԱԿԱՆ
ՓԱՍՏԱԹՈՒՂԹ**

ԱՐՄԵՆ ՄԱՆՎԵԼՅԱՆ

Կանադայում
Հայաստանի նախկին
դեսպան Արա Պապյանը
շարունակում է իր
ջանքերը ԱՄՆ-ի
նախագահ Վուդրո
Վիլսոնի իրավարար վճիռը
որպես միջազգային
գործող իրավական
փաստաթուղթ
ներկայացնելու գործում:

Նման մի դասախոսություն էլ երեկ կարդացվեց Հայոց ցեղասպանության թանգարանի գիտաժողովների դահլիճում: Դասախոսությունը առաջացրեց ներկաների մեծ հետաքրքրությունը, բազմաթիվ հարցեր ուղղվեցին զեկուցողին: Հետաքրքրությունը հասկանալի է, քանի որ այդ իրավարար վճռով 1920-ի նոյեմբերի 22-ին որոշվեց հայ-թուրքական սահմանը, թեև այն հետագայում չկատարվեց, քանի որ Սեւրի պայմանագիրը չեղյալ հայտարարվեց եւ կնքվեց Լոզանի պայմանագիրը, իսկ Հայաստանը խորհրդայնացվեց, սակայն, ըստ Արա Պապյանի, մնաց որպես գործող միջազգային փաստաթուղթ, որը գոնե ԱՄՆ-ի համար պարտադիր է: Հայաստանի, որպես միջազգային իրավական սուբյեկտի, գոյության դադարեցումը հիմնական պատճառներից մեկը եղավ, որ չիրականացվեց ԱՄՆ-ի նախագահ Վուդրո Վիլսոնի ծրագիրը: Սակայն նորանկախ Հայաստանի գոյությունը ամբողջովին փոխում է իրավիճակը, ըստ Արա Պապյանի, մենք այսօր պարտավոր ենք տեր կանգնել մեր իրավունքներին, իսկ Վիլսոնի իրավարար վճիռը, որը կնքվել է ԱՄՆ-ի կնիքով եւ որի տակ կան նախագահի եւ պետքարտուղարի ստորագրությունները, մինչ օրս իրավական ուժ ունի եւ Հայաստանը ներկայումս պարտավոր է օգտագործել այդ փաստաթուղթը սեփական իրավունքների պաշտպանության տեսանկյունից: Իսկ որ մեր պետության միջազգային իրավունքները հարեւան երկրների, հատկապես Թուրքիայի կողմից ոտնահարվում են, արդեն ապացուցման կարիք չունեցող փաստ է: Հիշենք թեկուզ սահմանների փակ լինելու խնդիրը, որը նույնպես միջազգային իրավունքի կոպտագույն խախտում է, քանի որ գոյություն ունեն միջազգային բազմաթիվ օրենքներ եւ միջպետական պայմանագրեր, համաձայն որոնց դեպի ծով ելք չունեցող երկրները պետք է առանց դժվարության օգտվեն հարեւան երկրի տարածքից եւ նրա նավահանգիստներից, մի փաստ, որը մինչ օրս չի կատարվում, իսկ պաշտոնական երեւանն էլ չի փորձում դատական կարգով պաշտպանել իր իրավունքները: Ինչեւէ, հարցը, որը բարձրացրել է Կանադայում Հայաստանի նախկին դեսպանը, լուրջ հետաքրքրություն է առաջացրել փորձագիտական եւ քաղաքագիտական շրջանակներում: Թեև այս խնդրում դեռ կան չպարզված եւ բարդ հարցեր, մասնավորապես փաստաթղթի վավերացված չլինելը եւ ամերիկյան կոնգրեսի կողմից իրավարարության մերժումը: Այնուամենայնիվ միանշանակ է, որ խնդրի լայն քննարկումները կարող են միայն դրական դեր խաղալ թեմայի զարգացման համար: Այնպես որ այն հարցին, թե Վուդրո Վիլսոնի իրավարար վճիռն ի՞նչ է պատմական հնոտիություն, թե՞ միջազգային իրավունքի ուժ ունեցող փաստաթուղթ, կարող ենք պատասխանել, որ այստեղ շատ բան կախված է մեզանից: Կարելի է հայ քաղաքագիտական հանրության կողմից լուրջ բանավեճի կազմակերպումը: Համոզված եմ նաեւ, որ վաղ թե ուշ

հարցը կդառնա Հայաստանի արտաքին քաղաքական գերատեսչության օրակարգային հարցերից մեկը, որն այն կբարձրացնի միջազգային կազմակերպությունների եւ հանրության առաջ:

Հասարակական

ՇԵՐՈՍ, ԴՈՒ ԱՆՅԱՐ ԶՈ ՓԱՌՔԻ ՈՒՂՆ (Մոնթե Սեյբոնյանի ծննդյան 50 ամյակի առթիվ)

Ավո...նրա նմանները ծնվում են 50 կամ 100 տարին մեկ անգամ: Նա Հայաստանի ազատության անկախության գովերգող քարոզիչն էր: Թշնամու գնդակից չէր վախենում, անվախ էր, հայրենիքին նվիրյալ, հմուտ հրամանատար: Գաղափարական մարդ էր: Ապրում ու պայքարում էր գաղափարներն ու երազանքներն իրականություն դարձնելու համար: Այս տարվա նոյեմբերի 25-ին մեծ հայրենասերը կը դառնար 50 տարեկան: Ցավոք, 1993-ի հունիսին նրա կյանքի թելը կտրվեց:

Մոնթե Սեյբոնյանը ծնվել է 1957 թ. նոյեմբերի 25-ին ԱՄՆ-ի Կալիֆորնիա նահանգի Վիսեյլիա բնակավայրում: 12 տարեկան էր, երբ նրանց ընտանիքը տեղափոխվեց Եվրոպա: Նա երեք տարում ավարտում է Կալիֆորնիայի Բերկլիի համալսարանը: Կարճ ժամանակում սովորում է յոթ լեզու: 20 տարեկանում ստանում է հին ասիական պատմության և հնագիտության մասնագետի վկայականը: Այնուհետև ավարտում է Օքսֆորդի համալսարանը՝ ստանալով դոկտորի կոչում: Մինչդեռ հայրենիքի զինվոր լինելն էր ի վերուստ նրա կոչումը, որը նրան այլ ճանապարհներով տարավ:

22 տարեկանում անդամագրվում է Հայաստանի Ազատագրության Հայ Գաղտնի Բանակին (ԱՍԱԼԱ): Փորձությունների դժվար ճանապարհով անցած զինվորի համար Արցախյան պատերազմը ոգու կանչ էր: Պապերի վրեժն ու ցասումն արտահայտելու պահն էր հասել: 1991թ. Սեպտեմբերին Մոնթեն արդեն Շահումյանի շրջանում էր: 1992թ. հունվարին նշանակվում է Մարտունու շրջանի ինքնապաշտպանության ուժերի հրամանատար: Երկու տարի գիշեր ու ցերեկ Ավոն Մարտունու շրջանի լեռներում ու դաշտերում է անցկացնում՝ քարը դարձնելով բարձ, իսկ հայրենի հողը՝ ներքնակ:

1993թ.հունիսի 11-ն էր, կեսգիշերն անց: Տղաները հոգնած էին, մի քանիսը նիհուս էին հանգչող խարույկի մոտ: Ավոն, կոճղին թիկնած, հսկում էր հոգնած տղաների կարճատև քունը և, անթաթք նայելով մերթ աստղազարդ երկնքին, մերթ բոցկլտացող ու մարմրող կրակին, մտովի գնում էր հեռուներ...

Կանցնեն տարիներ: Մայիսի 28-ի վաղ առավոտյան տղաները, ինչպես որոշել էին, կհանդիպեն «Այա և Ապի» արձանի մոտ Շուշի երթի գնալու: Կհավաքվեն մարտական ընկերները և խաղաղության պողոտայով կշարժվեն դեպի Շուշի: Հաղթանակած զինվորի հպարտությամբ կբայլի Ավոն, քանզի ուսերին որդին կլինի, իսկ կողքին սիրելի կինը՝ Սեդան: Հայրիկ, մեր նոր տունը որտեղ պիտի կառուցենք՝ կհարցնի որդին: Ավոն մտովի էլ չհասցրեց պատասխան տալ որդուն: Հորիզոնը աստիճանաբար սկսեց շառագունել: Ցնորք երազը կարճ տևեց, սուրացող գնդակը սթափեցրեց Ավոյին: Առյուծի նման մռնչաց. «Արթնացեք, տղերք, առաջ պետք է շարժվենք, դեռ ընելիք շատ ունինք»: Դա 1993թ. հունիսի 12-ի ջինջ առավոտն էր: Մարտունու շրջանի Մարզիլու գյուղի ազատագրման համար մղված անհավասար մարտերում Ավոն ընկավ՝ հավերժ կանգուն մնալով իր լեգենդար կերպարով: Անցավ 12 տարի: 2005թ. մայիսի 9-ին Սեդան ԱՄՆ-ից եկավ Հայաստան՝ Մոնթեի երեք մվիրական երազանքներն իրականացրած: «Սիրելի Սեդա, երբ ես չեմ լինի, մենակ չպիտի մնաս, պիտի ամուսնանաս, մեր երազած զավակն պիտի ունենաս, որու ամուսնը թող Սարո ըլլա (Սարո – Մոնթե) և պիտի ապրես միայն մայր Հայաստանում»: «Ես երջանիկ եմ, որ Մոնթե ունեմ, և հպարտ եմ, որ կատարել եմ նրա ցանկությունները», ասում է Սեդան: Իսկ իր ազգի բարի ապագայի համար Մոնթեն կարծես մեր բոլորի ամուսինը, ասաց. «Անշուշտ, դեռ շատ ընելիք ունինք, մինչև որ մեր ժողովրդին իրավունքները կրնանք իսկապես ապահովիլ...»

Նարինե Նաջարյան

Մարզական

Հարցազրույց ՐԱՄ «Րաֆֆի» Համալիրի վարչության անդամ – Լեռնագնաց պրն. Վիգեն Մանդանյանի հետ

- 1- Խնդրում ենք ներկայացնեք Ձեզ: Վիգեն Մանդանյանն էմ ծնվել էմ 1958 թվականին Թեհրանի Սասուն քաղաքամասում (Չարքեշ):
- 2- Քանի՞ տարի է, որ սկսել եք Լեռնագնացությունը: 1976 թվականից սկսած նախ դպրոցական շրջանից՝ հետո միությունների շրջանակում:
- 3- Առաջին անգամ ե՞րբ և ո՞ր Լեռն եք բարձրացել: Ալբրոզի շրջանի Թոչալ գագաթը՝ 3960 մետր:
- 4- Ինչպե՞ս եղավ, որ այսքան մարզածների մեջ ընտրեցիք Լեռնագնացությունը: Սերս է եղել հանդեպ բնությանը, իհարկե, բացի Լեռնագնացությունից զբաղվել էմ նաև թեթև ատլետիկայի մարզածով:
- 5- Ո՞վ Ձեզ ավելի շատ քաջալերեց, որ զբաղվեք այս մարզածով:

Դպրոցի ջջանի ուսուցիչներից մեկը և Լեռնագնացության մարզիչը:

6- Ձեր ապագա ծրագրերից կարևորը որ՞ն է: Նվաճել փոքր մասիսի գագաթը:

7- Արարատի նվաճումից հետո ի՞նչ զգացողություն ունեիք և ի՞նչ բարձրության վրա էիք գտնվում: Մեծ Մասիսի գագաթը 5165 մետր է: Այդ պահին ապրածս զգացմունքների արտահայտելը անհնարին է, ես՝ միակ հայը լինելով այդ խմբում, հիշեցի նաև այն բոլոր Լեռնագնացներին, որոնք երազում են կանգնել այդ բարձունքին:

8- Լեռնագնաց անհատը ֆիզիկապես ինչպիսի հատկություն պետք է ունենա: Նա պետք է ծանոթ լինի հավաքական աշխատանքներին: Ֆիզիկապես առողջ, բարձր տրամադրությամբ և սեր դեպի բնությունը:

9-Մեկ հուշ պատմեք Ձեր Լեռնագնացության ընթացքից: Արարատի նվաճումից հետո մենք ուղևորվեցինք դեպի Ախթամար կղզի, Ս.Խաչ եկեղեցի և Վան քաղաք, որտեղ ապրածս պահերը միշտ կըմնա իմ հուշերում:

- 10- Որպես Լեռնագնաց՝ ի՞նչ պատգամ ունեք մեր համայնքի երիտասարդներին: Անտարբեր չլինեն միության աշխատանքների նկատմամբ, հետևեն այս մարզածևին և իրենց սերը վառ պահեն թե դպրոցական և թե ընտանեկան շրջանակներում:
- 11-Ձեր կարծիքը «Լույս» ամսագրի մասին:

Շնորհակալություն հայտնելով «Լույս» ամսաթերթի աշխատանքներին, առաջարկում եմ, որ մեր համայնքը ավելի շատ թերթեր ընթերցի ու նաև թիկունք կանգնի «Լույս» ամսաթերթին:

Թղթակից՝ Նարինե Նաջարյան

Թեիրանի քիք բռքսինգիստները մրցեցին «Րաֆֆի» համալիրում

Ուրբաթ՝ նոյեմբերի 9-ին, իրանահայերի «Full Kick Boxing»-ի ակադեմիայի նախաձեռնությամբ և Արթուր ու Արթին Յովսեփյանների ղեկավարությամբ, Թեիրան քաղաքի մասշտաբով «Րաֆֆի» համալիրում տեղի ունեցան «Քիք Բռքսինգի» մրցություններ, որը նվիրված էր իրանահայ նահատակներին, մրցությունները տևեցին 9 ժամ՝ առավոտյան ժամը 9-ից մինչև երեկոյան ժամը 6-ը:

Մրցություններին ներկա էին Իրանի «Քիք Բռքսինգի» Ֆեդերացիայի պատասխանատուներն ու սույն Ֆեդերացիայի իրավարարները: Ողջույնի խոսքով «Րաֆֆի» համալիրի կողմից հանդես եկավ պրն. Պետրոս Աբգարյանը և մեկ ընթացքում բոլոր ներկաները հարգեցին Իրան-Իրաքյան պարտադրյալ պատերազմում զոհված հայ նահատակների հիշատակը: Խաղերը տեղի էին ունենում տարբեր տարիքային խմբերում: Խաղերին մասնակցում էին նաև հայ քիք բռքսինգներ: Հայ մարզիկներից՝ Փաթրիկ Մահմուդյանին հաջողվեց զբաղեցնել երկրորդ տեղը: Վերջում տեղի ունեցավ մեդալաբախշում և փակման խոսք ասվեց:

Շնորհավորելով բոլոր հաղթողներին և հատկապես Արթուր և Արթին Յովսեփյաններին, ցանկանում ենք նրանց ուժ ու կորով և առավել հաջողություններ: Հույսով ենք իրենց այս հաջող քայլը օրինակ լինի համայնքի բոլոր երիտասարդների համար:

Թղթակից՝ Նարինե Նաջարյան

ԷԼԿՈՎՆ ԷԼ ՉԴԻՄԱՅԱԿ ԱՐԹՈՒՐ ԱՐԱՐԱՄԻ ՇՈՒԺԿՈՒ ՇԱՐՎԱԾՆԵՐԻՆ

Հայ բռնցքամարտիկը 6-րդ անգամ պաշտպանեց աշխարհի չեմպիոնի տիտղոսը

IBF-ի վարկածով միջին քաշում պրոֆեսիոնալ բռնցքամարտի աշխարհի չեմպիոն Արթուր Աբրահամը հերթական անգամ հաջողությամբ պաշտպանեց ուժեղագույնի տիտղոսը: Արթուրը 5-րդ ռաունդում տեխնիկական նոկաուտով հաղթեց անգլիացի բռնցքամարտիկ Ուեյն Էլկոկին:

Կշռվելու պահին երկու բռնցքամարտիկներն էլ համարյա նույն քաշին էին: Արթուր Աբրահամի քաշը 72,5 կգ էր եւ նա 400 գրամով ծանր էր մրցակցից: Իսկ ահա տարիքային առումով Աբրահամը 6 տարով երիտասարդ է Էլկոկից:

Առաջին իսկ ընթացքից Արթուրը տիրեց նախաձեռնությանը եւ սկսեց ճնշում գործադրել մրցակցի վրա: Արդեն 2-րդ ռաունդում նա մրցակցին նոկաուտի ենթարկեց: Հետագայում հայ բռնցքամարտիկը շարունակեց իր կամքը թելադրել մրցակցին՝ բարդ խնդիրներ առաջադրելով նրան: 5-րդ ռաունդում, երբ Արթուրի հուժկու հարվածից հետո անգլիացի բռնցքամարտիկը եւս մեկ անգամ հայտնվեց նոկաուտում, ռինգի մրցավարն ի նշան Աբրահամի բացահայտ առավելության, դադարեցրեց մենամարտը եւ նրան տեխնիկական նոկաուտով հաղթանակ շնորհեց: Այսպիսով, Արթուր Աբրահամը պրոֆեսիոնալ ռինգում շարունակեց իր անպարտելի խաղերի շարքը՝ տոնելով 25-րդ անընդմեջ հաղթանակը (20-ը՝ նոկաուտով): Արթուրը 6-րդ անգամ անընդմեջ հաջողությամբ պաշտպանեց աշխարհի չեմպիոնի իր տիտղոսը: Ընթացիկ մրցաշրջանում սա Արթուր Աբրահամի 3-րդ մենամարտն էր, որոնցում նա հաջողությամբ պաշտպանեց աշխարհի չեմպիոնի տիտղոսը: Առաջին մենամարտը կայացել է մայիսի 26-ին Գերմանիայի Բամբերգ քաղաքում: Արդեն 3-րդ ռաունդում Արթուրը նոկաուտի ենթարկեց Սեբաստիան Դեմերսին: Հաջորդ մենամարտը նա անցկացրեց իր հայրենակցի՝ Խորեն Գեւորի հետ, որը մարտահրավեր էր նետել չեմպիոնին եւ խոստացել էր անպայման Արթուրից խլել չեմպիոնական գոտին: Սակայն Խորենին էլ չհաջողվեց պարտության մատնել իր անվանի հայրենակցին: Ծիշտ է, ի տարբերություն նախորդ մենամարտի, այս անգամ հաղթողին որոշելու համար հարկ եղավ 11 ռաունդ անցկացնել: Գրոհներից մեկի ժամանակ Արթուրի հուժկու հարվածից Խորեն Գեւորը գետնին տապալվեց:

Չեմպիոնական տիտղոսի առաջին պաշտպանությունն Արթուրն իրականացրել է 2006-ին: Մրցակիցը Շանան Թեյլորն էր: Մարտի 4-ին գերմանական Օլդենբուրգ քաղաքում կայացած այդ մենամարտում Արթուրը հաղթեց միավորներով: Նույնպիսի ավարտ ունեցավ նաև մայիսի 13-ին Գերմանիայի Ցվիկաու քաղաքում Կոֆի Յանտուայի հետ կայացած մենամարտը, որում Արթուրը 2-րդ անգամ հաջողությամբ պաշտպանեց չեմպիոնի տիտղոսը:

Մարզական իր կենսագրությունում Արթուրի վարած ամենադժվարին ու դրամատիկ մենամարտն, անշուշտ, Էդիսոն Միրանդայի հետ սեպտեմբերի 23-ին Գերմանիայի Վետզլար քաղաքում կայացած մրցավեճն էր: Արթուրն իսկական մարզական սիրանք գործեց: Ջարդած ծնոտով նա մինչև վերջ պայքարեց մրցակցի դեմ ու արժանի հաղթանակ տոնեց՝ մեկ անգամ եւս ապացուցելով, որ քաշային իր կարգում ինքն ուժեղագույնն է:

Ինչ վերաբերում է Արթուրի առաջիկա ծրագրերին, ապա նա մտադիր է հաջորդ տարի մենամարտեր անցկացնել ԱՄՆ-ում եւ նույնիսկ պայքարել աշխարհի բացարձակ չեմպիոնի տիտղոսի համար: